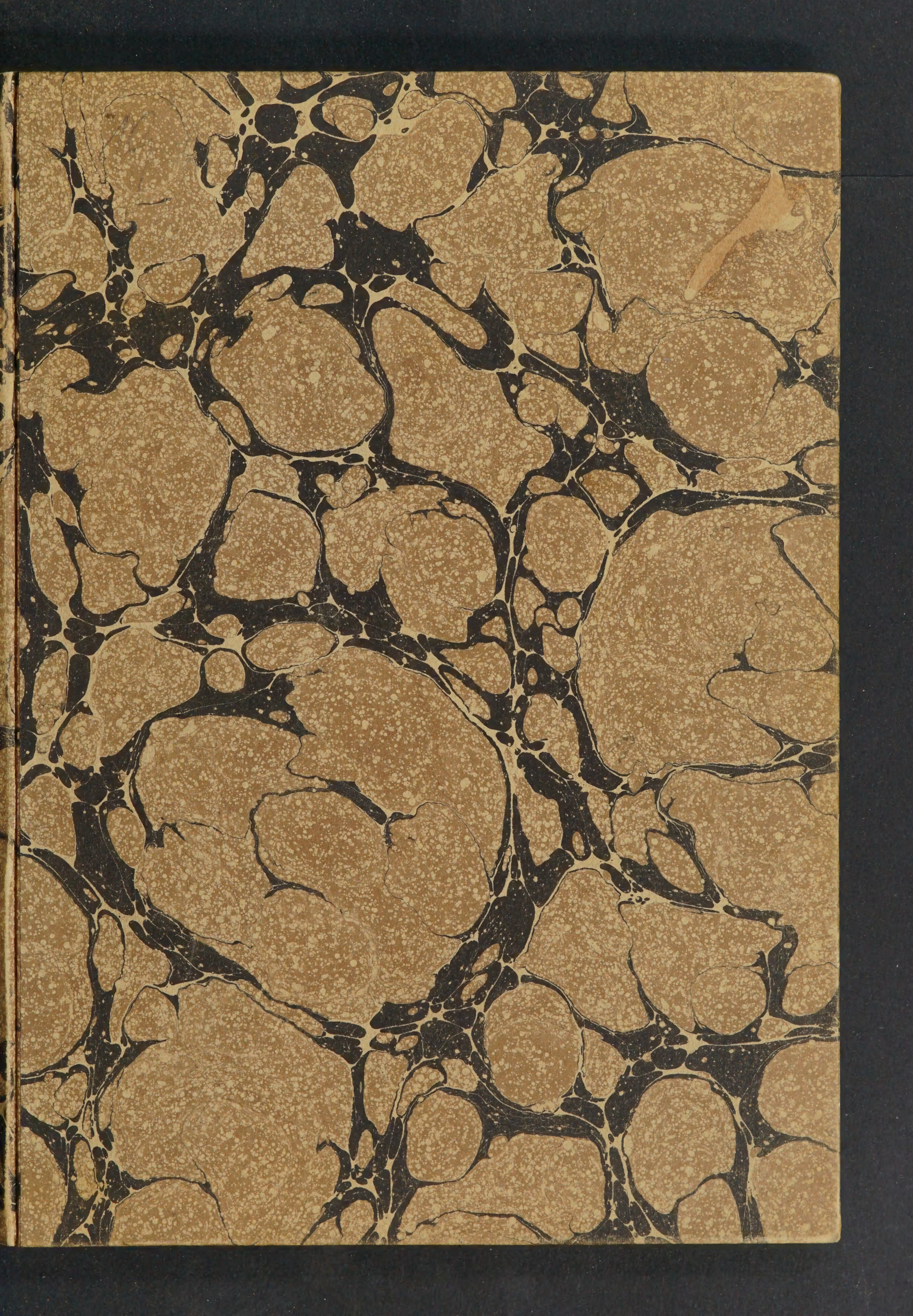
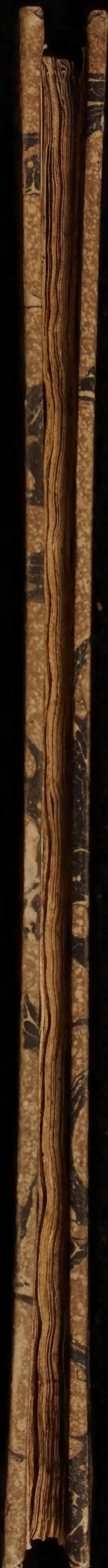
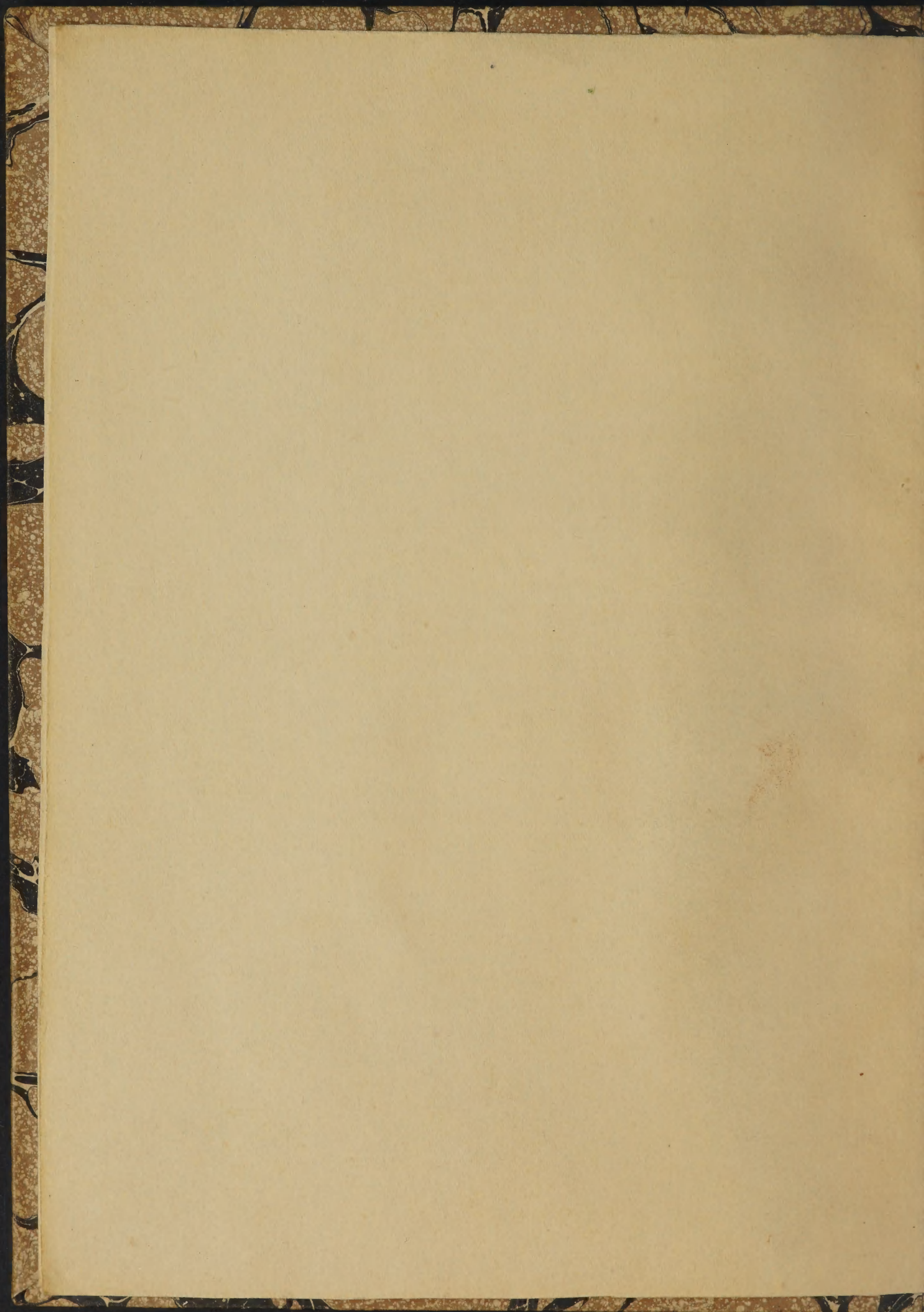

HESIODVS.

Hesiodi poete Georgicorum liber per Nicolaum de Valle conuersus e greco in latinum.

MAGISTER GREGORIVS LATIcephalus de Konitz Lectori.

Fx agro celebres vrgentur viuere reges:
    Viuit fecundo maximus orbis agro.
Atteritur vomer:tum sudat taurus aratro:
    Vt domini digitis aurea dona gerant.
Agricole innumeras ducūt & ī horrea fruges:
    Cuncta suis pascant oppida pulchra cibis.
Felix diuitias fidis qui congerit aruis/
    Haud nugis quenq̄ decipit ille suis:
Sed claros soles:largum iam postulat imbrem
    Constanti diuos orat & vsq; prece
Aruorum cultus Ascrea natus in vrbe
    Hesiodus docuit, lector amande legas.

Joannis Honorij: Cubitensis

Prefatio in librũ Georgicorũ Hesiodi Ascrei

Hesiodus subito a musis factus poeta

Esiodus fuit poeta antiquissimus: Dij filius ex Pycinnide uxore: quẽ oues patris in Parnaso monte pascentẽ muse rapuisse dicuntur: ac poetã fecisse munere calamorũ qd Ouidius li. fastorũ vi. tetigit cũ ait Ecce deas vidi, nõ q̃s preceptor arandi: Viderat: Ascreas cũ sequeret̃ oues. Idẽ in arte amãdi Non mihi sunt vise Clio Cliusq3 sorores Seruãti pecudes vallibus Ascra tuis. Et Vergilius in buc. inq̃t. Hos tibi dant calamos, en accipe muse Ascreo q̃s ante seni: quibus ille solebat, Cantando rigidas deducere montibus ornos.

Ascra Hesiodi patria.

Eius patria fuit Ascra vicus Boetie ad Heliconem: quã ipse improbauit: vocans diram hyeme: tristem estu: ac nunq̃3 optabilem. Ouidius in Ponto Esset perpetuo sua q̃3 vitabilis Ascra Ausa est agricole musa docere senis. Vnde et ipse Hesiodus in hoc opusculo de genitore suo loquens sic ait, Hic meus ille quidẽ genitor dum pauper egeret Errabat, maria alta secans fluctusq3 profundos. Ille olim eolidã Cumã atq3 ea littora linquens Appulit huc: nõ spe lucri cõmotus auara, Durum opus exercere inuisa vrgebat egestas. Ille vagus demũ prope tempe Heliconia sedẽ Ascreã incoluit celi in regione molesta Frigore nũc nimio: nũc: intolerabilis estu. Hunc fuisse temporibus Homeri ostendit Gellius ex epigrãmate qd apud Heliconem in tripode musis Hesiodus ipse dicarat. Hic poeta ad Persen fratrẽ scripsit librum quẽ appellauit opera et dies. Vbi docuit queadmodũ agri, et quibus temporibus colendi essent. et adeptus est palmã in medio dicendi genere vt Quintiliano videt̃: licet Vergilius eum superasse putetur in georgicis autore Seruio Primus certe Hesiodus metrice scripsisse dicitur de agri-

Alia translatio Ascrã rus miserũ penes hic Helicona colebat Hyberno dirum triste est optabile nunq̃3

cultura, que sola est ex qua questus stabilissimus hone stissimusq3 consequit, minimeq3 inuidiosus quã Arist. in economico potissimã sm naturã possessionũ cõme morat. Quocirca olim Delphicus Apollo Aglaũ pro phodium dixit esse felicissimũ: qui paruũ quidẽ predio lum colebat: sed annuis victibus large sufficiẽs: ex quo nunq̃3 egressus ferebat. Unde Vergilius tam vere q̃3 elegãter li. ij. georgicorũ ait O fortunatos nimiũ sua si bona norint Agricolas: quib⁹ ipsa procul discordibus armis Fundit humo victũ facilẽ iustissima tellus. Et ab Horatio in carmie epodo decẽtissime dictũ est Bea tus ille qui procul negotijs Ut prisca gens mortalium Paterna rura bobus exercet suis Solutus omni feno re. Preterea sine agricultoribus nec cõsistere mortales nec ali posse manifestũ est. Quã ob rem qui rura colue runt piam et vtilem vitã agere credebant. Omniũ aũ rerum ex quibus aliquid acquirit nihil est agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius nihil libero homi ne dignius De agricultura igitur tam laudata, tamq3 frugifera, scripsere permulti quorũ bonam partẽ The rentius Varro, qui rem rusticã expoliuit noiat Plini⁹ aũt li. iiij. et Columella li. primo scribunt q̃ Hesiodus princeps omniũ de agricultura precepit. Quẽ secutus Vergilius in georgico carmine ait Ascreumq3 cano ro mana per oppida carmen. Scripsit etiam Hesiodus Theogoniam et quedam alia.

Laus agricl'ture et agricolarum.

De Aglao pphodio lege Valeriũ maximũ li. 7 ca. 1 et Pliniũ li. 7 ca. 46.

¶ In libro georgicorũ Dixit Dimidium esse plus toto. Quid p hoc intelligi voluerit, declarat Philippus Be roaldus Bononiensis vir q̃3clarissimus in appendice annotamentorũ in duodecim cesares Suetonij tran quilli dicens. Hesiodus in libro cui titulus opa et dies versum hũc posuit Ignorant stolidi q̃3 toto sit mediũ plus. Dissoluenda questio est: cuius mentionẽ fecit Gel lius li. 17. noctium acti. nec tñ reliquit explanatũ quid

Quid itelligi voluerit Hesiod⁹ cũ scripsit dimidiũ esse plus toto.

Hesiodus se dicere sentiat: cũ dimidiũ plus toto esse dicit, quod cõmuni plane sensui videt̃ reluctari. Plato li. iiij. de legibus planissime explicat hoc ambagiosum Scribens rectissime dictũ esse ab Hesiodo Dimidium plus esse q̃ȝ totum. qñ videl. et totũ cõprehendere noxium est: dimidiũ vero temperate se habet Hinc intelligi voluit Moderatum immoderato plus esse: vtpote melius deteriore. docetq̧ principatũ moderate cõstituendum esse: et ad mediocritatẽ redigendum Idem li. iiij de rep. laudans vitam moderatã tanq̃ȝ optimã, Hesiodum illud sapienter dixisse cõmemorat Dimidium plus esse q̃ȝ totum Consimiliter Arist. iiij. polliticorũ dimidiũ esse plus toto docet: ex eo q̄ gubernatio temperata durabilior est et melior q̃ȝ impotens et immodica Ideoq̧ Phocillides bonis optauit multa, mediocribus optima, et ipse mediocris esse voluit in ciuitate. Idem Aristoteles profitet̃ mediocritatẽ et mediũ esse optimum mediocrisq̧ fortune bonorũ possessionẽ ait optimã omniũ esse existimandã. Idem in ethicis Virtutes mediocritates esse tradit. Ex quo colligit̃ mediũ et moderatũ optimũ esse in vita degenda, et plus q̃ȝ totum appetendum. Non me preterit aliter ab aliis Hesiodi versum exponi solere, sed hec Platonica a nobis et Aristotelica interpretamenta magis probant̃: cũ eruditiora sint et veriora. Hec ille. Quidã dixerunt Hesiodum contendisse carminibus cũ Homero, fuisseq̧ victorem: quod indicat tripos positus ab Hesiodo cum hoc epigrammate Hesiodus donũ dedit hoc spectabile musis, Diuinum cantu cũ Calcide vicit Homerum.

Moderatũ meli⁹ immoderato

Virtutes mediocritates.

Hesiodus cũ Homero carminibus contendisse dicit̃.

¶ Finis Prefationis.

Pio .ij. pontifici maximo Nicolaus de Valle.

Si vacat Enea rerum dignissime Presul:
Grataque sunt animo carmina nostra tuo
Perlege que quondam dulci modulatus auena:
In Latios ausus vertere Greca modos.
Ascrei inspicies ἔργα καὶ ἡμέραι poete:
Gretia quo quondam floruit Hesiodo.
Hec fuerant (fateor) plectro meliore canenda:
Hic opus ingenij quippe senilis erat.
At quia nonnullos tam magna superbia vates
Eleuat: vt nullo greca in honore putent.
Sum tamen hoc ausus bissepte et quattuor annis
Dum mea labuntur lustra trahente dea.
Sumpsimus et tenues grecorum e fontibus haustus
Mixtaque cum greco lingua latina fuit.
Quicquid id est ad te vatum clarissime vates
Mittimus: es clarior nõ minor ipse deo:
Suscipe: et Hesiodum placido complectere vultu:
Hic quoque inditio stetque cadatque tuo.

Hesiodi poete Georgicon erga

Kaiimerai.i.opera et dies Liber Primus

Ierides muse quarū viget inclita cantu
Fama ducū: et vri decus immortale parentis
Dicite cur hominū pars hec sine nomine vitam
Ducat: et illius cur fama eterna per altum
Euolet. hec Jouis est magni diuina voluntas:
Jlle etem̄ altitonans summi regnator olympi
Excitat imbelles animos: et fortia corda
Debilitat: duce quo fortuna inimica superbos
Deprimit: atqꝫ humiles clarum super ethera tollit.
Tum mala mens hoīs meliorē inclinat ad vsum:
Et cupiunt molles crudelia pectora cultus.
¶ Exaudi quicunqꝫ polo specularis ab alto:
Cui nihil ignotū est: sanctissima dirige iura
Justicie: liceatqꝫ mihi fraterna monere
Pectora: et ignotos viuendi ostendere mores.
¶ Sunt gemine in terris quibus altercant in vnū
Mortales cause: varia que mente trahuntur.
Vna quidē studiū laudabile sedula curat.

Altera crudeli rerum depascitur haustu:
Bella cupit: pugneq; exercet iniqua tumultus:
Inuisum atq; atrox pestis genus: hanc tamen ipsi
Mortales fugiunt: tandemq; volentibus hāc dijs
Exoptant: nequeuntq; huius cohibere furores.
Illam aūt prius obscure genuere tenebre.
Sed fato meliore pater Saturnius illam
Et generi humano et terre radicibus imis
Imposuit: segnes artus et inertia corda
Excitat. alter enī segnis cui vita manebat
Alterius spectans cumulos: mora nulla: bouesq;
Iungit: et impresso terram diuertit aratro.
Siue domū curat: siue inserit: alter ad artes
Vicinum vicinus agit. laudabilis hec est
Pugnandi ratio. fugienda sed altera: sub qua
Inuidet aut figulus figulo: aut egenus egeno:
Siue faber fabro: dulcisq; poeta poete.
¶ Hec mea dicta precor toto cape pectore perse:
Nec te crebra foro speculantem iurgia vulgi

Liber Primus

Nocet a studijs pugnandi inimica voluntas.
Nemo forum sequit quem nō fouet annua messis
Et bene clausa domi cereris gratissima dona.
Hec querenda prius: dehinc si vacat i pete vulgus
Et fera in alterius rebus certamina pone.
At non illud ages iterum germane: quod olim
Ausus es infelix. litem hanc data iura resoluent.
Scis quondā inter nos patria est partita facultas.
At tu nil iusta multū plus parte vereris.
Tecum efferre rapax: corruptus munere iudex
Ille tuo est: sub quo tota hec sententia pendet.
Ignarus: non nouit enī q̄z dultius. aut q̄z
Sit mediū toto melius: seu viuere malua
Vtilius: quantum dulci seu viuere porro
Hos veterum victus occultauere superni.
Inqȝ polos retinent celestes. tempore quorum
Sat fuit vna dies tenui exercenda labore.
Vna quiescenti tibi. dehinc alimenta parabant
Annua. tunc poterant temonis robora fumo.

Exploranda dare. et nulli iuga curua premebant
Terga boum: nullum hemiones sensere laborem.
Hos voluit faciles viuendi abscondere mores
Ira Jouis: cū se deceptum fraude Promethei
Sensit: et illius causa mortalibus aprit
Curarum moles: subreptumq; abdidit ignem.
Reddidit hunc iterum terris: curuaq; latentem
Subripuit ferula cauto puer ille tonanti
Japetionides iacto qui fulmine gaudet
Lusit fraude sua. subitam tamen arsit in iram.
Hec pater effatus: nubis collector aquose
Japetionide: cuius prudentia cunctos
Consilio excellit: magnum spreuisse tonantem
Arte tua gaudesq; dato mortalibus igne.
Heu nociture tibi: generi nociture futuro.
Tale mali genus excuciam quo pectore toto
Exultent homines cupido sua damna ministrent.
Subrisit fatus diuum pater atq; hominū rex
Vulcanum aspitiens: atq; illi talia mandat.

Georgicorũ hesiodi

Vade celer speciem e terra mixtoqꝫ liquore
Confice mortalem: cui vocem et robora iunge.
Sitqꝫ ea virginee celestis imago puelle
Quã sibi quisqꝫ velit: dea quã doctissima Pallas
Instruat: et varias percurrere. pectine telas.
Adijciatqꝫ capiti facilem Venus aurea formam:
Curet vt assidua stimulata cupidine corpus.
Interpres superum victor Cyllenius Argi:
Fallacemqꝫ addat mentem et fallatia verba.
Dixerat: imperio Jouis annuit equa voluntas
Celicolum. exemplis fingis Vulcane puellam
Virginis ora dee similem: quã glauca Minerua
Cinxit: et ex omni fulgentẽ parte poliuit.
Hinc etiam Charites: etiam celeberrima pytho
Aurea candenti posuere monilia collo:
Effuseqꝫ comas horti deflore coronam
Vernali tribuere dee. tamen attica Pallas
Illam precipuo forme decorauit honore.
Et superum interpres victor Cyllenius Argi

Liber Primus

Fallacem attribuit mentem et fallatia verba.
Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
Quando quidē debērat sua munera quisqꝫ deorū:
Mercurius merito Pandoram nomine dixit:
Exitiale malum mortalibus et fera pestis.
Postqꝫ aūt tantus confecit Juppiter astus:
Mercurium ad magnū iubet ire Epimethea: dono
Cui ferat hac. qui nil veritus: precepta Promethei
Cepit: et accepto nouit sua damna Epimetheus.
Nam prius humano generi secura manebant
Tempora: nulla mali species aut cura laboris
Morborumqꝫ genus: tristem qui funeris atri
Corripuere viam: quibus omnis frāgitur etas.
Viuere dulce fuit. quadā sed tegmen sub vrna
Dum Pandora leuat: totum exiliere per orbem
Curarum infeste effigies. spes sola remansit
Intus: et elabris ima sub parte resedit
Obstitit impositum nam tegmen abire volenti.
Sic qui fulmen agit nubis collector aquose

Liber Primus

Iusserat. innumere etiam mortale vagantur
Per genus infande: quibus equor et omnis
Terra infecta tumet: morbi noctesqꝫ diesqꝫ
Sponte sua sine voce ruunt. nanqꝫ ab Ioue summo
Ablata est illis quecunqꝫ potentia fandi.
Sic impune parens offenditur ille deorum
¶ Si vacat o frater: si non audire recuses:
Ordine plura canam. genus immortale creatum
Ac mortale simul credendū est. aurea primum
Secula dij superi totum sparsere per orbem.
Tempore quo celi imperiū Saturnus habebat:
Tunc homines diuum viuebant more: nec illos
Anxia curarum moles: operumqꝫ labores
Cassabant: aberat tristi cum mente senectus:
Semper et in valido regnabant corpore vires:
Nulla mali labes: conuiuia leta placebant:
Mors similis somno fuit: atqꝫ vberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat.
In commune bonum: nec quisquã inuidit habenti.

Heroꝛū Hesiodi

Qm̄ felix etas: erat omnibus vna voluntas:
Et taciti letos soluebant pectoꝛa in vsus:
Aurea postq̄ȝ hominū paulatim defuit etas:
His pater altitonās meritos adiunxit honoꝛes.
Sub terris habitare dedit: qui numina facti:
Et genus humanū: sancte quoqȝ iura tuentur
Justicie: tenebꝛis circumfusiqȝ peragrant
Terrarum fines: et opes moꝛtalibus augent.
¶ Pꝛoxima successit terris argentea pꝛoles:
Auro deterioꝛ: sensuqȝ et moꝛibus impar.
Tunc sibi quisqȝ sue fecere sub vbera matris
Otia moꝛtales. paulatim adoleuit in annos
Ingenīj rude pꝛincipium: quo decoloꝛ etas
In pꝛopꝛijs etiam laribus rude pectus agebat.
Aucta tamen postq̄ȝ ad summū peruenerat etas
Viuendi bꝛeuius spatium fuit. anxius ardoꝛ
Curarum incumbens aderat: quas impꝛoba mentis
Gaudia fecerunt: alterna iniuria nunq̄ȝ
Destitit: et nulla in superos reuerentia: nullos

Liber Primus

Sacrorum ritus etas argentea vidit.
Hanc deus extinxit: meritā flammatus in iram:
Postq̄z hominū occoluit argentea secula tellus.
Non tamē illorum sine nomine vita recessit:
Sub terrisq̄z dei sedes coluere secundas.
¶ Tertia post illam successit enea proles.
At nihil argento similis: diadumq̄z creata
Sanguine: dura quidē robustaq̄z pectora tendens:
Tota feri misero martis feruebat amore.
Nulla quies illi: nullum ius. durior etas
Ipso adamante fuit: vultu metuenda superbi:
Cui nunq̄z inuictum robur: fortesq̄z lacerti
Defuerant humeris. tunc erea tela: domusq̄z:
Omnis in ere labor: non ferri emerserat vsus.
Hec autem proprio proles consumpta furore
Ad gelidi loca nigra dei sine honore recessit
Et quanq̄z extiterit iuncto robore: ab atra
Morte tamen victa est: solis lumenq̄z reliquit.
¶ Postq̄z aūt occulta est: atq̄z enea corruit etas:

Quarta fuit soboles melior: cui plurima toto
Justicie herebant animo precepta verende.
Diuinum genus heroum: primūqꝫ vocari
Semidei: immensos illi potuere per orbes.
Hos insanus amor martis: belliqꝫ nefandi
Ardor: Agenoride septem prope menia Cadmi
Edipode imperij causa consumpsit: et alti
Hos maris vndisoni fluctus: cū pergama classes
Argolice peterent. vbi pallida mortis imago
Desuper incubuit: dum iusto vlciscitur ense
Tindaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
Juppiter: et vite meliorem tradidit vsum
Elysiosqꝫ dedit colles habitare profundi
Littus ad oceani: felix et sancta propago.
Hic tibi vernat humus: vbi dulcia poma quotannis
Ter gremio effundit nutrix vberrima tellus.
O vtinam non me quinta cū stirpe creassent
Fata: sed ante mori: seu post licuisset oriri.
Ferrea nunc etas: quam cure et mille labores

Liber Primus

Nocte dieq; premunt. paulatim illius instant
Exitio: sic dijs placitū. sed prospera tanto
Fata etiam venient aliquando in turbine rerum
Nec minus hec infanda hominū delebitur etas.
Cum matura annis illorum tempora cani
Inficient crines. natis nec vt ante parentes
Nec patribus nati similes: nec ab hospite tutus
Hospes erit. sanctū corrumpent fedus amici.
Et furet arma ciens inter discordia fratres.
Viuet honoris inops hominū properata senectus:
Nec pudor effractos senio obiurgare parentes
Infelix soboles legem et precepta deorum
Nesciet: inualido; non hec alimenta parenti
Justa suo reddet. quid em̄ q̄ iniqua rapaces
Appetet vsq; manus vrbes et menia narrem
Alterna deleta manu? iurataq; fallent
Numina: iustitie nulli tribuentur honores.
Pulsa gemet bonitas illum venerabitur orbis
Cui mala mens suadet fera crimina. tota iacebit

Liber Primus

Tota quidē orbato tecū reuerentia vultu.
O dea iustitie soboles en improba ledet.
Si probus vllus erit quē contra insurget:iniqua
Voce furens:fictum affirmans.alitrixqꝫ malorū
Inuidia:incedet fatali turbida vultu.
Protinus humanas sedes ascrea relinquet:
Diua suos pariter tendet reuerentia cursus
Ad superos:nitido velataqꝫ corpus amictu.
Mille recedentes ille mortalibus egris:
Non cessanda tamē:rerum mala semina linquēt.
¶ At nūc te moneā:quanqꝫ sapis omnia:iudex
His intende animū sed quid iuuat ista monere?
Stultus:maiori quicunqꝫ resistere tentat
Vincitur:et magno penas subit inde pudore.
Sic ego sum tanqꝫ volucris quā prenderit astur:
Prensaqꝫ sublimes agitur philomena per auras:
Hec dolet infelix vngui transfixa recuruo.
Quam contra horribili raptor sic intonat ore.
Quid misera exclamas:te multum fortior astur

Liber Primus

Te premit: huc adsis quo te meus egerit ardor:
Et quanq̃ bene suaue canas/ mihi cena futura es
Si lubet: aut dimissa iterũ remeabis in auras:
Sic fatus tacuit pennatus et impiger astur.
Tu modo iusticiam cole: nullaq; iniuria Per se
Tecum habitet: fatale gerit secum illa. nec illam
Vllus amat nisi mens cui vilis et improba surgit.
Vir bonus hanc inferre timet: quam si intulit/ acti
Penitet: et magna contristat corda dolore
Est via iusticie melior: qua vincitur omnis
Omnis ad extremũ veniens iniurius ardor.
Quid dicam q̄ nunq̃ aliquid dementia noscit
Ni modo passa prius. si quis male iura ministrat
Peierat: et tandem dementi panditur error.
Eripe iusticiam. corruptus munere iudex
Ius violat: dolet hec/ et nulli visa per vrbem
Tristis it: et lachrymans penam mortalibus orat
Qui violant iura: et recti sacra federa rumpunt.
Verum vbi iusticie sancti seruantur honores/

Juditioq3 pares et ciuis et aduena pendent:
Vrbs viget: augetur soboles: pax leta vagatur:
Pax iuuenum nutrit: nunq̃3 his fatalia bella
Preparat altitonans: nullis in rebus egestas
Imminet: in quenq̃3 nulla est offensio: dulci
Quos iuuat interdũ genio alleuiare labores:
Terra quibus large fundit sua semina: et alte
Montibus innate mittunt sua munera quercus
Glandifere in summo: media tamẽ arbore mussant
Vndiq3 apum ingentes acies: vestemq3 ministrant
Lanigere pecudes: per se magis omnia florent.
Non his externas merces vehit ardua puppis
Omnia dat tellus. quid em̃ q̃ iuncta marito
Et patribus similes emittit femina partus?
Non datur hoc quibus illa placet violentia iuris:
Hos ad suppliciũ vocat alti cura tonantis.
Sepe subit penas plebs tota miserrima tantũ
Vnius ob noxam: pestis furit atra per vrbem:
Et male suada fames: paulatim deficit omne

Vulgus:et euacuos ostendunt tecta penates.
Femina nulla parit. sic seuit Juppiter erga
Quos male facta iuuant: qui si modo forte cruentum
Militie exercent studium: mora nulla: sinistro
Marte cadũt. vel si potius iuuat ire per altum:
Illorũ in medio submergitur obruta puppis.
¶ Vos igit̃ qui iura datis conuertite mentes
Ad tales hominũ penas. diuina potestas
Mortales circumuolitãs videt improba quorũ
Juditio emergunt multorũ in damna: deumq̃
Ignorant monitus: genus hũ mortale pererrant
Innumeri: tenebris circumfusiq̃: tuentur
Justicie sacra iura: domant genus omne malorũ
Illa quidẽ virgo est supero Joue nata parente
Nomine clara suo: cetuq̃ verenda deorum.
Quã si quis violet. lacrimãs sua fata: parentis
It Jouis ante pedes: et lamentabile fundens:
Humanos queritur mores: ac debita poscit
Supplitia in populos. tu iudex causa malorũ

Georgicorũ hesiodi

Qui violas sacra iura dee:iam dirige mentem:
Jus cole:in alterius te nulla pecunia vertat
Damna:nocet sibi qui cuiq̃ꝫ nocet:ꝛ male sudet
Ille sibi in quenq̃ꝫ si quis male iura ministrat.
Cuncta videt pater omnipotẽs:et quod mihi tecũ est
O iudex:modo si lubeat:speculatur ab alto:
Nil latet hunc:aut hoc quales tribuãtur honores
Justicie in populo.quam non ego pectore toto
Nec mea progenies coleret:postq̃ꝫ orbe sub isto
Spreta iacet bonitas:et ius iniuria vincit:
Inuito Joue ni fierent.hec accipe frater:
Hec animo meditare:iniustum pone furorem:
Jus quoqꝫ frater ama:sine quo genus omne ferarũ
Credimus alterno certatim corpore pasci.
At nos instituit vite melioris origo:
Jura dedit pater omnipotens:ea pectore toto
Si quis habet:decus eternum:pia premia reddet
Juppiter affligit si quis pro teste vocatus
Peierat:ac merito pensatur culpa nocentis

Liber Primus

Supplitio. offendens ius ille offenditur vna:
Ex quo obscura quidē: nulli quoq; cognita surget
Posteritas. iusto de sanguine nata propago
Clara caput tollet: patrio seruata decore.
¶ Hec quoq; que referam stultissime concipe frater.
Q̄ꝫ facile innumeras vitiorū amplectimur artes
Haud procul illa habitāt. breuis est via q̄ sit eundum
Est via virtutis contraria: sudor anhelus
Hanc sequitur: que se scopulosis ardua cliuis
In longum prorumpit iter: riget aspera primo
In gressu: leuis est postq̄ꝫ cacumina tanges.
Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro:
Prospitiens rerum fines meliora sequuntur
Dignū laude virum parentem recta monenti
Credimus. ille tamen sibi qui non consulit: aut qui
Alterius precepta fugit: vir inutilis extat.
¶ Ergo age frater ades generoso e sanguine Perse:
Non fuge fraternos monitus. operare laborem
Inuideat tibi dira fames: spicaq; recenti

Georgicorum hesiodi

Alma ceres ornata caput sua dona ministret:
Sit tibi plena domus. segnem crudelis egestas
Opprimit: hunc homines odio superiq; sequūtur
Torpenti similem fuco: cui spicula surgunt
Horrida: distensumq; fauis consumit edendo
Semen apum: piger ipse sedet: vitatq; laborem.
Tu modo curā operi: quantū potes: adijce frater:
Horrea sic rumpunt messes: sic copia rerum
Sic pecus augetur: sic tu mortalibus aut dijs
Gratus eris. segnes animos et inertia corda
Oderunt. operi laus est imponere curam:
Turpe sed huic prohibere manus. incumbe labori.
Forsitan ad studium torpentia pectora vertes
Dum partas ostendis opes. virtutis adeptus
Nomen: et eternum laudis decus. vtere queso
Arte: para victum: violare aliena nefandū est.
Fac superis equandus eas. incumbe labori:
Nec pudeat. pudor hic multos inhonestus egentes
Secum habet. auget opes fiducia: q̄; melior res

Liber Primus

A superis: non vi. proh rerum insana cupido:
Proh animis infusa lues. iam nulla pudoris
Cura: iacet passim longe post terga relictus:
Tu coleris: duce te paulatim corruit ille
Dijs invisus homo: cui mens intenta rapinis
Invigilat. neq; enim semper felitia durant.
Nec minus omnipotens penis affligit eisdem
Qui servum offendit: vel qui sanctissima frangit
Federa amicitie: seu qui cum coniuge fratris
Non pavet infandos coitus fraternus adulter:
Vel qui in pupillos audet vim ferre nefandam:
Vel qui in longevum confecta etate parentem
Horribili voce insurgit: vix abstinet illi
Verbera: non impune tamẽ: stat pena nocenti:
Post obitum. depone igitur tam falsa superbe
Mentis consilia: et melioribus vtere queso.
¶ Thure pio venerare deos: his tempore in omni
Et munde et pure liba: cum clara nitescet
Sole dies: aut nox circumfusa tenebus

Liber Primus

Abscondet terras: casto torrenda sub igne
Hostia mactetur: hymnos canet: thura ministra
Vt tibi dii faueant: immensaque copia rerum
Hinc tibi nascatur: multis vt egentibus ipse
Subuenias: non vt viuas germane rapina.
¶ Conuiuas inter si vis discumbere: amicus
Non hostis veniat primum vicinia. nam si
Aduersum quicquam acciderit: de morte repente
Primam illa accurret. que si sine vestibus esset
Nuda etiam veniet: quod non tibi sanguine iunctus
Non aget: iste sibi vestes et omnia ponet.
Improba damnosa est vicinia: sed proba si sit
Vtilis: hec igitur cupienda est pectore toto
Tanquam laudis opus. neque enim lamenta refundes
Amisisse bouem/ probra si vicinia tecum est.
¶ Acceptum metire: et eodem pondere redde
Vicino: tibi vt hic iterum succurrat egenti.
¶ Res male parta mala est dannosaque: semper ab illa
Ergo caue: ne te vincant in amore sodales

C

Illum adeas qui te.fac mutua munera reddas.
Sponte datum capias:scelus est letale rapina.
Quicunqꝫ(et si magnum)aliquid largitur amico
Letatur.quicunqꝫ iacit de fronte pudorem.
Et rapit alterius quicq̄ꝫ:intima turbat amici
Visceraqꝫ et mentem.cui vis illata rapine.
¶ Adde parum paruo.paruo superadde pusillū
Fiet et hoc magnum:infelix pelletur egestas
Si modo rem cumules:hominē nec ledit habere
Cuncta domi:nocet esse foris.q̄ꝫ dulce bonūqꝫ
Presens accipere:atqꝫ absente carere molestum est.
Tunc bene potandū cū plena effundit ab aluo
Vina cadus:tunc parcus eris cum parte lycus
Defluit e media:sed cum declinat ad imum
Spumantes iterum cyatos et pocula sume.
¶ Quicquid polliceare homini seruetur amico.
Si quicq̄ꝫ cū fratre tibi est testem adijce rebus
Subridens:nocuit non credere:credere semper.
¶ Neue tuā alliciat meretrix caue femina mentem

Rem totam vorat illa: nimis dum blanda videtur
Heu q̄z damnosum mulieri est fidere cuiq̄z.
¶ Rem patris acceptā melius fovet vnicus heres:
Auget et hanc. at tu plures in morte relinque
Et te ortos: nam plura pater Saturnius illis
Attribuet. sed te si cecus tangit habendi
Ardor adhuc: fragilisq̄z placet tibi gloria rerum,
Hec age que moneam: et varios operare labores.

Liber Scd's georgicorū hesiodi

Vm celo emergūt sublimi ad atlantide nate
Pleyades, truncanda ceres: moriētibus illis
Mitte in aratra boues. latitare ea sydera dicūt
Viginti, totidemq̄z dies: annoq̄z voluto
Apparent iterum: maturam incidere messem
Rursus et incipiunt dentata falce coloni
Hanc legem agricole, atq̄z habitātes littora seruāt
Aut qui pingue solum, vallosaq̄z tecta tenerent.
Nudus ara: nudusq̄z sere: et mete corpore nudo:
Si tempestiuos agrorum ducere cultus:

Augeriq3 illos magnis successibus optas.
Neue aliena roges interdum pauper egenus.
Nā si ad nos supplex iterum fortasse redibis
Non iterum dabimus. iuuet exercere labores
Improbe (quos inter mortales diua potestas
Sortita est) ne tristis inops cum coniuge mesta
Aut cum natorum misera comitante caterua
Victum a vicino rogites. dare negligit iste
Bis seu ter fortasse dabit: dehinc si petis vltra
Proficies nihil: at tu plurima verba refundes:
Orabisq3 iterū: frustra tamen. artibus vt te
Jampridē admonui inuigila: atq3 incunbe labori
Dira fames procul hinc abeat. tua debita solue.
Jmprimis tibi conde domū: pretioq3 ministrā
Dehinc eme: quā possis custodē adiungere bobus
Pone domi toto quantū tibi sufficit anno.
Jn rebus spes est alienis irrita: nam si
Hic dare forte neget: tu semper pauper egebis.
Tempora labūtur: operum quoq3 deficit vsus.

Ad cras rem differre nocet: nunq̃ horrea nunq̃
Implet iners/aut qui tempus producit. habenda est
Cura operi. turgescet opus: mala mille molestant
Affliguntq̃ hominē cui segne et inutile corpus.
¶ Cum bene se posuit rapidi vis ignea phoebi:
Ac pater omnipotens fecundis imbribus ether
Desilit in terras: et languida membra resumūt
Iampridē amissas estiuo in tempore vires
(Nam breue sol hominū supra caput astat ab alto:
At de nocte magis currus exercet agendo)
Tunc operū multo ante memor: discinde securi
Siluam incorruptam: tunc germina desinit arbos
Fundere/datq̃ suas volitare per aera frondes:
In tres tende pedes mortaria: contineat tres
Pistillus cubitos: pedibus quoq̃ cōfice septem
Temonem: qui si fuerit protentus in octo
Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus:
Palmarumq̃ trium rota sit. variisq̃ repone
Ligna efficta modis: validamq̃ in montibus altis

Georgicorũ Hesiodi

Quere: vel effuso campi super equore: pinum:
Ac stiuam compone manum qua firmet arator:
Temonem cuneis dentaliq; alliget imo:
Torqueat et fortes illa durante iuuencos.
Binaq; preterea tectis seruentur aratra
Sic melius. nam si casu discinditur vnum:
Restat adhuc aliud: validos agitare iuuencos.
Temonem ex vlmo seu viridi confice lauro:
Stiua sit ex pinu: dura dentalia quercu.
Duc in aratra bouem nono qui viuat in anno:
Apta etas operi matura est: franget aratrum
Bos iuuenis: minitans iuuenili prelia cornu:
Et rixam exacuens: opera imperfecta relinquet.
Quere quater decies annorũ etate bubulcum.
Quadrifidus panis et ofellas cesus in octo
Sit cibus huic. recto sulcabit vomere terram
Si maturus erit. studium intermittet arandi
Junior: aspitiens pares etate colonos
Ibit ad hos ludos quos ciet lascina iuuentus.

Liber Secundus

Ergo non melior iuuenis: nec semina verse
Spargit humi quantū terre mensura requirit.
¶ Contemplare etiā cum grus e niuibus altis
Assiduos agitat clangores: nuntiat imbrem
Venturāq; hiemem: tempusq; indicit arandi:
Angit et illius mentem cui nulla boum spes.
Tunc redeant feni plena ad presepia tauri:
Tunc ꝓprios operare boues et plaustra. sed inquis
Non habeo: dabit hic. facile est petere atq; negare.
Mentis inops alius. quid enim cōponere currū
Tunc volet ignarus: non nouit quantus in illo
Sit labor: et centum cōpagibus insita ligna.
Que debent multo ante domi prouisa reponi.
¶ Preterea cum tempus adest rescindere campum
Fortius insistas operi: exercere ministros.
Nam vertēda duplex tibi sicca atq; humida tellus.
Vere nouo veniant celeres ad aratra iuuenci:
Fertilis et feruens culmus procumbat arista.
¶ Neu te decipiat cum semina colligit etas.

Georgicorũ Hesiodi

Sit noua cui studeas tellus: nec arata quotannis.
Terra recens large natis alimenta parabit.
¶ Plutonẽ inprimis venerare: atqꝫ annua sacre
Vota refer Cereri: cum stiue innixus agendo
Incipis exercere boues: stimuloqꝫ fatigas:
Sic immensa tibi surgent cerealia dona.
¶ Semina cum terre committis pone sequatur
Seruulus: atqꝫ auibus rastro sata leta recondet.
Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos.
Leditur aduerso qui negligit omnia fato.
¶ Si sit pingue solũ: grande inclinantur ariste:
Felicesqꝫ operum successus a Ioue summo
Hinc capies: neqꝫ sub tectis extendet arachne
Fila: sed immense replebunt horrea messes:
Tunc gaude: et cani florentia tempora veris
Letus agas: cum te incassum crudelis egestas
Aspicit: et parto turget domus: atqꝫ aliena
Re tibi non opus est: tua pluribus adiumentũ
¶ Sit sterilis tellus medio versata sub estu.

Liber Secundus

Hincqꝫ solo residens imas falcabis aristas
Auersos religans culmos:tenuisqꝫ sequetur
Spes vite:pauci te mirabuntur:ab agris
Parua sub exiguo referentem farra canistro.
Difficile interdum mutabile noscere tempus:
Mobilis et varia est alti natura tonantis.
At si tardus aras:tardus tibi solus aranti.
Afferet auxilium si largis imbribus ether
Tres noctes totidemqꝫ dies non cessat ab alto
Donec repleuit validi vestigia tauri.
¶ Tempore quo querna residensqꝫ sub arbore coccys
Exululat:gaudetqꝫ hominum mortalia corda
Vere sub aprico-sit tardus forsitan eques
Qui tempestiuo diuertis vomere terram-
His intende animũ:nec florida tempora veris
Te lateant glacialis hyems tibi cognita surgat
In qua incumbendũ est: nec te vlla taberna moret
Aut narrata loco sub aprico fabula tardet.
Dum frigent aliȷ:vir rem tamẽ impiger auget.

Georgicorū hesiodi

Surge igitur: nec te paupertas opprimat illo
Tempore/dira fames tenues facit esse lacertos:
Elatosqꝫ pedes: et crura tumentia multo
Sanguine. segnis inops/et spe suspensus inani
Inclinat mentem sceleri: et meditatur iniquos
Vnde paret victus. hominē spes nutrit egentē
Irrita/cui nihil est/et tota luce vagatur.
¶ Dum media elapsa est estas: properate ministri
Condite dic casulas: nam semper nō erit estas.
¶ A Iano mensem dictum caue: nubibus ille
Letalem bobus glaciemqꝫ et frigora ducit.
Tracius insurgit boreas: et turbine facto
Disturbat maria: ac comas: siluamqꝫ sonantē:
Alticomas quercus: annosasqꝫ robora pinus
Diruit ex alto: et valles iaculatur ad imas.
Siluarum auditur fragor vndiqꝫ. sed fera duros
Arrigit ipsa pilos: caudamqꝫ in cruribus angit.
Quinetiā quibus est villis densissima pellis.
Perforat ille quidem: setosaqꝫ pectora transit:

Nec se defendunt dura sub veste iuuenci
Et misere algescunt hirsuto crine capelle.
Vincit ouis boream instantem: fultoqꝫ repellit
Tegmine lanarum: sed non obsistitur illi
A senibus: curuo facit hos incedere collo.
Nec tamen ad tenerā penetrat boreale puellam
Frigus: at illa domi cui nondum nota libido
Matris apud care gremiū sedet: atqꝫ hyemales
Non sentit glacies: et tota nocte quiescit:
Atqꝫ oleo teneros interdum perluit artus.
Tunc polipo durum est gelidis habitare sub vndis.
Nec videt vnde sibi venetur in equore predam:
Alleuietqꝫ famem: proprios tum deniqꝫ in artus
Vertit atrox rabiem immensam. sic imbribus atris
Turbatur mare: sic atra caligine celum.
Sol quoqꝫ ad ethyopas radios et lumina fundit:
Rarus apud graios. fugiunt animalia curui
More senis valles imas: et dente trementi
Concaua saxa petunt. nemorū tenebrosaqꝫ tecta.

Tunc quoq̃ ne noceãt hyemes tibi:protegat artus
Mollis lena tuos:cui texta ex ordine recto
Pauca/sed aduerso ducantur plurima fila:
Sitq̃ ea crure tenus:vetat hec per corpora setas
Surgere/et instanti prohibet durescere vento.
Tegmina sint pedibus taurorũ e pelle cothurni:
Ne nocet hos inflare pilis. vt frigora vincas
Hedorum teneras neruo bouis insue pelles
Ac dorso suspende. tegant capita alta galeri:
Ne madeant aures borea spirante cauendum est
Frigoribus. tunc ros celo diffusus ab alto
Intus alit cererem sacros operumq̃ labores/
Ille quidem vi ventorum e fluuialibus vndis
Tollitur in sublime:et matutinus in agros
Desilit/interdumq̃ expectat tempora noctis.
Interdum borea nubes agitante procellas
Vertitur in ventosam hyemem/fuge prouidus illã:
Acceleretur opus:pete tecta obstantia ventis
Ne forte obscuro nebularum infusus amictu.

Immadeas:largosq; imbres pluat humida vestis
Pascua tunc carpant:q̃uis non pinguia:tauri.
Quippe arbor levis:et longa sub nocte quiescunt:
Nutrimentũ ingens. vobis vberrima mando
Agricole:faciliq; dies transire labore.
Hec seruanda tibi donec nox equa diebus
Atq; iterum satio committit semina terre:
¶ At dum sex decies sol arduus occidit vndis
Hibernũ post solsticium:sacrosq; relinquens
Oceani fluctus:sublimi arcturus olympo
Exoritur:primũ cupit splendescere sydus.
Tunc vites incide:noui neq; nuncia veris
Antiquos iterans questus precedat hyrundo.
¶ Dum tamẽ immensos effundit pleyas estus:
Prosiliensq; vmbrosa petit plantaria limax
Tellure e sicca:tunc vinea nulla ligonem
Sentiat:accelerent vncata falce ministri
Maturã in segetem:nec te pulcherrima tempe
Detineant segnem.matutiniq; sopores:

Georgicorũ hesiodi

Eya age rumpe moras:pelle otia segnia:pelle
Dum vocat alma ceres:robustaq3 collige farra.
Pone domi toto quantũ tibi sufficit anno:
Mane operi assurgẽs:operis pars tertia mane
Conficit:labor haud grauis est.de mane viator
Longum linquit iter:taurosq3 exercet arator.
¶ Preterea sua dum colimus florentia mittit
Germina:et in ramis dulces resonare cicade
Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis:
Fit capra tunc mollis:tunc sunt dulcissima vina:
Feminaq3 vrenti Veneris prurigine corpus
Appetit insanos coitus:lassantur ab estu
Membra virum:tantũq3 potest vis ignea solis:
Tunc licet ardores gelida releuare sub vmbra
Fontis ad apricos latices:semperq3 fluentis
Murmur aque:faciles quã circum leniter aure
Aspirant:zephiris plerunq3 agitantibus illas.
Hic hilares letus cyatos:et pocula sume
Rublina:ter infusa magis que temperet vnda.

Liber Secundus

Hic tibi ab vberibus caprarum caseus adstet
Que nullos pascant fetus: hic lactea liba:
Hic tibi siluestris ponatur caro iuuence
Que nondum enixa est. hic mollior hedulus adsit.
Et iaceas saturus patula sub tegminis vmbra
Surge tamen celo cum fulget oryonis astrum:
Tempus adest: Cereri sacras terat area fruges
Ad ventos posita: atqꝫ ingenti equata cylindro.
Nec nisi libate ducantur ad horrea messes.
¶ Postq̄ȝ aūt satis ad victū tibi contulit estas:
Continuo: cui nulla domus sit: quere ministrum:
Adde etiam ancillam que sit sine prole: molestum est
Et graue seruitiū illius quā cura remordet
Natorum. blandire cani: panemqꝫ ministra.
Peruigil ante fores sedet ille: domumqꝫ tuetur
Dente rapax: furiqꝫ altis latratibus instat.
¶ His propere exactis: fenum paleasqꝫ reconde
Hemiones quantū satis ac nutrire iuuencos.
Inde laboranti requies prebenda colono.

Georgicorũ hesiodi

Tempus et exhaustis pariter iuga demere tauris.
¶ Dum tamen in media celi statione refulget
Syrius: oryonqz loco splendescit eodem:
Et rosea arcturi cernit pallantias astrum:
Tunc vuas tenero abscindens de corpore matrũ
Per bisquinqz dies tenero sub sole iacentes
Pande: dies etiam molli stent quinqz sub vmbra:
Dehinc torque: capiant vegetes iucunda lyei
Munera. sed sydus cum deficit oryonis:
Pleyadesqz hyadesqz cadunt: meminisse iuuabit
Protinus impresso subuertere vomere terram.
Stat tempestiuo cuncta exercere labore.
¶ Si tamẽ infestũ iuuat ire per equor: et alta
Puppe vehi: moneo ne quãdo ab atlantide natas
Oryon insequitur: totoqz excludit olympo.
Vt videas illas medio submergere ponto
Nauigio incumbas. mare tũc tollentibus euris
Obscurum vndosos iaculatur ad ethera fluctus.
Tunc igitur iaceant religate ad littora puppes

Saxorum obnixe obicibus:ne forte ruentes
Diſcutiant venti:pateat pars ima carine
Ne pluuiã excipiens putri marceſcat ab imbre.
Inſtrumenta domi naualiaqꝫ arma quieſcant
Penſa:gubernandiqꝫ exploret robore fumus.
Interea Cereris ſacros operare labores:
Nec prorſus fugiendus ager.labatur in altum
Equor amica ratis dum non magis vnda tumeſcit
Nec refluunt vaſto ſublati gurgite montes:
Vadat onuſta tamen cenſu reditura ſuperbo.
¶ Hic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
Errabat:maria alta ſecans/fluctuſqꝫ profundos.
Ille olim aeoliam Cumam/atqꝫ ea littora linquens
Appulit huc:non ſpe lucri cõmotus auara:
Durum opus exercere inuiſa vrgebat egeſtas.
Ille vagus demum prope tempe Heliconia ſedem
Aſcream incoluit:celi in regione moleſta:
Frigore nunc nimio:nunc intolerabilis eſtu.
¶ Tempore quoſqꝫ ſuo iuuat exercere labores.

Georgicorũ Hesiodi

Nauigiũ ante omnes: cuius si te vlla remordet
Cura: placetq; altos sulcare per equora fluctus
Dum faciles spirant venti: et furor ille quieuit
(Ne te inuisa fames alieno viuere parto
Cogat: et inuitus multorum debitor extes)
Vade: nec in cymba: sed te vehat ardua puppis.
Ingentes referant census ingentia mercis
Pondera. preterea que sint aptissima nautis
Tempora narrãdũ est. quanq; mihi parua p vndas
Vita fuit: vixq; ex illa tamen Aulide cursus
Littus ad Euboeũ: sub qua omnis gretia quondã
Dum pelago deseuit hyems. conuenit in vnũ:
Et merito infandos fatum iuratur in hostes.
Inde mihi placuit nõ longe ad Calcida cursus:
Huc vbi magnanimũ genus Amphidamãtis achiui
Constituunt populis certamina: et inclita quondã
Munera defuncti ponunt in honore parentis.
Hic ego me dulcis referentem premia cantus
Auratos memini tripodas: quas sponte dicaui

Liber Secundus

Musarum ante aras quibus antra Heliconia cure,
Ille vbi me primum dulcem docuere poesim.
Tantū igitur mihi res naualis cognita surgit.
Dicā aliquid tamē,et varios pandā etheris vsus:
Hec etiam nobis aspirauere camene.
Equora tuta legant instructo remige puppes
Cum decies quinqꝫ est series exacta dierum
Estiuum post solsticium,et iam deficit estas:
Nam neqꝫ tunc classes medio nec nauita ponto
Obruitur:ni forte velit Iouis alta potestas
Aut deus:ipsarumqꝫ parens Neptunus aquarū
Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
Vt lenes spirant Zephiri,tranquilla quiescunt
Equora:tunc celerem ventis committe carinā:
Vadat onusta tamē.reditum properare memento
Qm̄ prius ipsa nouos fundunt vineta liquores:
Autumnūqꝫ imbres:et hyems infesta procellis:
Aut notus insurgat pluuia rorantibus alis:
Incumbatqꝫ mari:totumqꝫ euoluat ab imo.

Exercentq; etiā studium nauale sub ipso
Vere nouo: cum se tam latas arbor ab alto
Induit in frondes, quantū vestigia cornix
Pandit humo depressa: silet tunc nabilis vnda
Ast ego nauigium graue tunc semperq; molestū
Crediderim: hoc nature homines leuitate nefanda
Subtraxere: agitant diuersa pericula fluctus.
Et tamē ire placet: quanq; mors dura sub vmbris
Diuitie sunt vita hominū, atq; insanus habendi
Ardor. ad hec animū germane intende parumper
Concipe fraternos monitus, maria alta secando
Fac tecum ne cuncta vehas: maiora reserua.
Nec nimis est oneranda ratis: sit ponderis equi
Quicquid in hac durum est aduerso occurrere fato
fluctibus in mediis: currus discinditur omnis
Si grauius superinstat onus. seruare memento
Mensuram in rebus, et idonea tempora ad vsus.
¶ Cum prope ter decies tibi vita elabitur annos:
Connubiū maturum aderit. decimumq; puella

Erigat et quartũ: sed quinto nubat: et illa
Virgo sit: atqꝫ habitet prope te, cui sedulus adstes:
Sedulus inspicias artemqꝫ visumqꝫ puelle.
Hec age: ludibrio ne te vicinia cantet.
Coniuge nil melius casta: nil turpius illa
Que venerem prurit sine fine, et prostat ad omnes:
Semper et exitio superimminet illa virorũ.
¶ Nemo etiã fratris in amore equetur amicus:
At par si quis erit sit amandus tempore in omni
¶ Nulla ex te inceptum fedus discordia soluat.
¶ Mentiri scelus est: prestat cõpescere linguam.
¶ Infandã si vim tibi quisquã inferret amicus
Aut ore aut manibus: surge et vlciscere: redde
Redde vicem duplicem. ꝙ si illum penitet acti
Ac penam implorans, iterum te exoptat amicũ:
Suscipe vile quidẽ est hoĩes noua querere semper
Federa amicitie. multos si frater amabis
Non laudo: nullos etiã: medium sit in isto.
¶ Si tibi corda tument, vultus non indicet iram.

E

Georgicorū Hesiodi

¶ Turpe sequi sceleratū hominē. male dicere cuiq̃
Infandum est: qui iam vita laudatur honesta.
¶ Nunq̃ a te nunq̃ misera obiurgetur egestas:
Diuinū donum est. diuumq̃ eterna voluntas.
Illa quidem que sepe viri sublime molesta
Impedit ingeniumq̃ vetat super alta leuari.
¶ Qui loquit̃ parce. linguam nec in omnia soluit:
Thesaurum pre se gerit ille: ea gratia magna est
Vt linguā moderes. pensataq̃ verba loquaris.
¶ Si quenq̃ verbo ledes: lederis et ipse.
¶ Grata in amicorū venias conuiuia sumptu
Communi: dato particulā: gratissima sunt hec.
¶ Acre Joui vinum: seu dijs de mane cauendū est
Illota libare manu: tum vota precando
Incassum fundes nulli exaudita deorum.
¶ Solis ad aspectū nec quenq̃ mingere fas est:
Nocte sub obscura recto neq̃ corpore nudo.
Nox quia sacra deis: media nec credimus illa
Posse licere via: ni declinetur ab illa:

Esse etiam vetitum diuis: vir et omnia noscens
Herens parietibus sedet atq; exponit vrinam
Intus vbi orbate tenuis latet angulus aule.
¶ Nec coitu polluta sacros genitalia pandas
Ante ignes· neq; cum dulci tibi coniuge prestet
Concubitũ vt gemeres/dum mesto a funere tristi
Mente redis: superum sacra seu letus ab ara.
¶ Credimus inuisum superis semperq; molestũ
Qui natat assiduo labentia flumina cursu
Qũ prius ablueritq; manus/pia vota precesq;
Fuderit: ante ipsas supplex orauerit vndas.
¶ Infandũ ante aras vngues incidere· cũ dijs
Sacra facis. scelus est cyatos imponere vasi
In quo vina latent: sacros operare lebetes
Nil tibi cũ in sacris etiã hinc lauisse nefandũ est
¶ Perfice tecta prius q̃ȝ cornix garrula ab alto
Nunciet atram hyemẽ: ruit hec inimica procellis
¶ Fac sedeat bisser: quibus etas exigit: annos
Aut totidem menses natorum chara propago
Sede sub instabili: iuuat hoc: omnemq; repellis

Segnitiem: facit esse agiles, et ad omnia promptos

¶ Fedum et turpe virũ est thermis muliebribus uti.

¶ Hoc prorsus fugiendum etiã, stat talibus atrum

Suppliciũ, ante aras superũ obiurgare: nefandũ est

Sacra ministeria ac diuinos spernere cultos.

¶ Nec licet in fluuio, neq; fontis mingere in vndam

Est quoq; turpe aliud vetitum. fuge pessima fame

Nomina. fama malum facile in sublime leuatur:

Est graue sufferri nimiũ, nimiũq; molestum:

Difficile vt taceat: nunq̃ꝫ delebitur illa

Sedula que varias populi penetrauit ad aures.

Est dea fama quidem: sunt ipsi numina fame.

¶ Sit tibi preterea series seruanda dierũ.

A Joue nate oẽs: sunt a Joue tempora nata.

¶ Vltima mensis erit nullo exercenda labore:

Hac genio vtendũ est: illa omnes festa per vrbes

Ducitur: illa forum claudit: neq; iura resoluit.

¶ Prima notãda dies, et quarta, et septima: prima

Natus Apollo die radiantia lumina fudit.

¶ Luce domum quarta felix ducenda sit vxor

Liber Secundus

Omine captato: sunt omina prospera rebus.

Et licet incuruam trabibus cōponere nauim.

¶ At quintā fuge: nanqȝ illarum pallidus orcus

Tum dire eumenidum facies toto orbe vagant̄:

Castigant si qua in terris periuria falsum

Affirmant: que lis alterne agitata creauit.

¶ Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortū:

Leta viris: multiqȝ etiam nascuntur in illa

Quis mala mens: fallax animus: fallatia verba:

Et qui concubia exercent arcana per artem.

Hac ouium fetus licitum castrare: vel hedos:

Et licet infixa pecudes circundare mandra.

¶ Scindimus octauo forti genitalia tauro:

Castramusqȝ sues. ¶ felix est ponere plantas

Nona: viros gigni: vel amica sorte puellas.

¶ Luce viris decima faustos quoqȝ credimus ortus.

¶ Vnaqȝ post decimam felix incidere vites:

Et tempestiuam segeti supponere falcem

Hec curat. ¶ bissexta etiam felitior illa.

Stamina et ex alto tenuissima torquet arachne:

Ingentem accumulant formice farris aceruū
Et iuuat arguto percurrere pectine telas:
Tunc quoq silueſtres licitū caſtrare iuuencos.
¶ Tertia poſt decimā plantaribus optima ſurgit
Spargere ſemen humi:pallet cōtraria ſemper.
¶ Quartaq poſt decimā mulierū proſpera natu:
Ac prenſos domitare boues.validoſq labori
Hemiones:canibus faciles adiungere cultus.
Et lenire manu:pecudiq imponere mores:
Atq aperire cados et dulcia fundere vina.
¶ Sextaq poſt decimā plantaribus inuida ſurgit:
Opportuna viros naſci:ſed iniqua puellas
Aut naſci:aut talamos petere atq herere maritis
¶ Septima poſt decimā Cereris terat ordea ſacre
Ingentemq licet ferro diſcindere ſiluam:
Ac varias aptare trabes.quibus ardua tecta
Moliri.aut ſtructam poſſis agitare carinam.
¶ Nonaq poſt decimam felix eſt cū dea ſurgit
Lutea:ſed medium celi cum venit in orbem
Fit grauis:ex media ad finem letiſſima fulget.

Liber Secundus

¶ Proxima lux sapientē hominē diuina creandi
Insigni viget offitio. ¶ nec luce dolendum est
Post illam quarta: leta est ea: leta trahantur
Gaudia. ¶ quinta dies post hāc iuga curua iuuencis
Ponit: et hemiones/ et colla exercet equorum:
Altaq; veliuolas deducit ad equora puppes:
Et noua componit dulci sua vasa lyeo:
Quam pauci nouere et recto nomine dicunt.
¶ Sunt harum humano generi seruanda dierū
Tempora: quippe illud magnis successibus augent
Sunt alie ancipitesq; tamen sine mente: neq; vllo
Offitio excellunt: hanc alter laudat et illam.
At paucis natura illarum cognita surgit:
Nam tunc ipsa dies totum cōplectitur orbem
More pie matris: seue modo more nouerce:
Nunc fulget: nunc atra latet. felixq; beatus
Ille quidem fertur/ que diis/ cui cognita sunt hec:
Omniaq; inspitiens/ rerum se exercet ad vsus.

¶ Finit georgicorū liber Hesiodi Ascrei poete antiqui/
ssimi: e greco in latinū per Nicolaū de valle traductus
Lyptzck p Jacobū Thāner: Anno 1 5 0 1 1 impressus

